

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA

PRZEMOCY W RODZINIE

DLA GMINY LIPIANY

NA LATA 2011-2015

Spis treści:

Wstęp	3
I. Podstawa prawna	4
II. Charakterystyka zjawiska przemocy	4
III. Diagnoza zjawiska przemocy na terenie Gminy Lipiany	5
IV. Adresaci programu	8
V. Cel główny programu	8
VI. Cele szczegółowe programu	8
VII. Partnerzy programu	10
VIII. Ewaluacja i monitoring	11
IX. Źródła finansowania	11
X. Przewidywane efekty realizacji programu	11
XI. Schemat gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	12

Wstęp

Program zakłada kompleksową pomoc zarówno dla ofiar jak i sprawców przemocy przy udziale służb i instytucji, organizacji pozarządowych i społeczności lokalnej. Wymaga podejmowania równoczesnych działań o charakterze interwencyjnym, profilaktycznym, terapeutycznym i korekcyjnym. Program nie tworzy nowych instytucji, a wzmacnia kompetencje już istniejących. Zawiera on podstawy prawne, cel główny i cele szczegółowe, wymienia realizatorów i adresatów Programu, instytucje i organizacje współpracujące. Program przedstawia też charakterystykę zjawiska przemocy w rodzinie, dostępne dane na temat przemocy w rodzinie w Gminie Lipiany. Cele, działania i zadania Programu będą podlegać ewaluacji i odpowiadać na potrzeby mieszkańców Gminy Lipiany, w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Rodzina jest podstawową i niezastąpioną grupą społeczną, jedynym i niepowtarzalnym środowiskiem kształtującym osobowość, system wartości, poglądy, styl życia. Rodzice czy opiekunowie są wzorem dla dzieci. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami, oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji, rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań. Role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Mówiąc o przemocy należy pamiętać, iż jest ona zjawiskiem występującym powszechnie w naszym społeczeństwie, jest ona obecna w codziennym życiu.

Na terenie Gminy Lipiany przemoc w rodzinie najczęściej występuje w rodzinach najuboższych, jest powiązana z alkoholizmem, niskimi dochodami finansowymi na członka rodziny, niskim wykształceniem, małą świadomością społeczną. Przypadki znęcania najczęściej odbywają się w domach rodzinnych, w zamkniętym kręgu osób, gdzie świadkami są jedynie członkowie rodziny. Praktycznie ofiary przemocy boją się, a niejednokrotnie wstydzą się o tym mówić. Trudno jest im w tych sprawach zeznawać w sądzie i dlatego wolą, aby przemoc ta trwała. Tylko bardzo zdeterminowane ofiary przemocy decydują się na jej przerwanie, poprzez zgłoszenie tego faktu odpowiednim organom.

Z uwagi na powyższe konieczne jest podjęcie działań zmierzających w kierunku edukacji społeczeństwa, dostarczając wiedzy o zjawisku przemocy i sposobach radzenia sobie z problemami. Niezbędne jest również zapewnienie profesjonalnej pomocy.

I. Podstawa prawna:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.). Rozdział drugi pt. „Wolności, Prawa i Obowiązki Człowieka i Obywatela” reguluje zasady zapewniające każdemu nietykalność osobistą i cielesną oraz stawia na ich straży władze publiczne przyznając obywatelowi prawo żądania od organów władzy publicznej szczególnej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją,
2. Ustawa z dnia 26.10.1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 ze zm.).
3. Ustawa z dnia 29.07.2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 ze zm.).
4. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. 2009 r. Nr 175 poz. 1362 ze zm.).
5. Uchwała Nr XI/96/07 Rady Miejskiej w Lipianach z dnia 8 listopada 2007 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lipiany do roku 2017.

II. Charakterystyka zjawiska przemocy

Powszechnie przemoc traktowana jest jako akt godzący w osobistą wolność jednostki przyczyniający się do jej fizycznej, a także psychicznej szkody, wykraczające poza społeczne zasady wzajemnych relacji i zmuszanie jej do zachowań niezgodnych z własną wolą. Przemoc upokarza, wywołuje cierpienie, rodząc tym samym nienawiść i pragnienie odwetu.

Przemoc pojmowana jest także jako wywieranie wpływu na innych ludzi, w wyniku którego ich aktualny poziom rozwoju somatycznego i duchowego jest mniejszy niż potencjalny poziom tego rozwoju.

Według definicji zawartej w art. 2 pkt. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, **przemoc** to:

„Jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt. 1 (członek rodziny – osoba najbliższa w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6.06.1997r. – Kodeks karny), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu

fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.”

Można wyodrębnić różne rodzaje przemocy:

1. **Przemoc fizyczna** – bicie, znęcanie się, głodzenie, zamykanie, kopanie, policzkowanie, szarpanie, duszenie, ciągnięcie za włosy, rzucanie przedmiotami, ale także używanie niebezpiecznych narzędzi lub grożenie ich użyciem, zadawanie bólu;
2. **Przemoc psychiczna** – sprawowanie przez sprawcę przemocy psychicznej kontroli nad ofiarą, np. straszenie zabójstwem, użyciem przemocy, zabranie dzieci, niszczenie lub grożenie zniszczeniem rzeczy, upokarzanie, używanie wulgarnych słów, mówienie osobie, że jest do niczego, że jest brzydka, głupia, chora psychicznie, że nikt jej nie ze chce, że bez sprawcy sobie nie poradzi;
3. **Przemoc seksualna** – zmuszanie do odbywania stosunku lub poddania się innym zachowaniom seksualnym, a także wymuszanie współżycia w nieakceptowanej formie. Przemoc seksualna jest często przez ofiary molestowania ukrywana, co w znacznym stopniu utrudnia udzielenie im pomocy;
4. **Przemoc finansowa (ekonomiczna)** – np. utrzymanie osoby w całkowitej zależności finansowej, zakazywanie jej pracy zawodowej, nie dawanie wystarczającej ilości pieniędzy na prowadzenie domu;
5. **Przemoc polegająca na osaczaniu** – np. ciągle chodzenie za kimś, dzwonienie do niego w celu wyrządzenia mu krzywdy lub zastraszenia;
6. **Przemoc w wymiarze społecznym** – zakazywanie osobie kontaktów z rodziną, przyjaciółmi, zabranianie jej wychodzenia z domu, upokarzanie jej w miejscach publicznych.

III. Diagnoza zjawiska przemocy na terenie Gminy Lipiany

Diagnozę problemu przemocy na terenie Gminy Lipiany sporządzono na podstawie otrzymanych informacji z Komendy Powiatowej Policji w Pyrzycach, Zespołu Szkół w Lipianach, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Pyrzycach, Kuratora Sądowego, pracowników socjalnych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Lipianach.

W wyniku analizy danych ustalono, iż Komenda Powiatowa Policji w Lipianach w roku 2010 dokonała następujących czynności:

1. Przeprowadzono 38 interwencji domowych,
2. Sporządzono 16 Niebieskich Kart,

3. Liczba pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej ogółem - 16,

W tym:

- pokrzywdzone kobiety - 10,
- pokrzywdzeni mężczyźni - 6,
- pokrzywdzeni małoletni przed ukończonym 13 rokiem życia - 0,
- pokrzywdzeni małoletni w wieku 13-18 lat - 0,

4. Liczba sprawców przemocy ogółem - 13,

W tym:

- kobiety - 3,
- mężczyźni - 10,

5. Łącznie wszczętych postępowań przygotowawczych w sprawach o znęcanie się psychiczne i fizyczne nad rodziną - 6,

W tym:

- stwierdzonych - 3,
- zakończonych - 3,

6. W 6 przypadkach dokonano zgłoszenia do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Na podstawie informacji otrzymanych z Zespołu Szkół w Lipianach ustalono, że wśród uczniów podczas przerw lekcyjnych zdarzały się akty przemocy, agresji – były to sporadyczne wypadki agresji fizycznej oraz werbalnej tj. wyśmiewanie, przezywanie, skarżenie, szyderstwa, bójki rówieśnicze, wyzwiska, kopanie. Występuje agresja niewerbalna tj. przedrzeźnianie, robienie min, pokazywanie języka itp. Wśród uczniów występowało wulgarnie słownictwo, obmawianie, wyszydzanie. Były sporadyczne przypadki zastraszania oraz wyłudzenia pieniędzy. Uczniowie zazwyczaj zgłaszali występowanie agresji w szkole oraz zaniechań ze strony rodziców bezpośrednio do wychowawcy lub pedagoga.

W roku 2010 w Zespole Szkół w Lipianach odnotowano następujące zdarzenia:

- wśród uczniów zdarzały się akty przemocy i agresji, przy czym przemoc fizyczna występowała w 292 przypadkach; uczniowie natomiast częściej używają wobec siebie agresji werbalnej – w 328 przypadkach; przemoc psychiczna – w 91 przypadkach;
- zdarzały się także formy zastraszania, szczególnie zastraszali starsi uczniowie młodszych, miało to miejsce w 73 przypadkach;

- czynów przestępczych w szkole odnotowano – 7 przypadków;
- podejrzewane były 3 przypadki stosowania przemocy przez rodziców wobec dzieci;
- wszystkie przypadki przemocy, demoralizacji, zastraszania zostały zgłoszone na Policję, Prokuraturę lub do Sądu.

W 2010 roku do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lipianach wpłynęło 25 wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe osób uzależnionych od alkoholu. Wnioski te pochodziły od rodzin osób uzależnionych – 16 wniosków, Posterunku Policji w Lipianach – 8 wniosków oraz Ośrodka Pomocy Społecznej w Lipianach – 1 wniosek. W **16** rodzinach, stwierdzono stosowanie przez osoby nadużywające alkoholu przemocy domowej. W **8** przypadkach, zgłoszenia o skierowanie na leczenie pochodziły z Prokuratury Rejonowej oraz Komendy Powiatowej Policji w Pyrzycach. Wobec tych osób było już prowadzone postępowanie w sprawie przemocy.

Trudno jest dokładnie określić liczbę przypadków przemocy wobec dzieci. Można uznać, że w każdej rodzinie, gdzie występuje problem alkoholowy, dzieci są dotknięte jego skutkami. Dziecko będące tylko świadkiem aktów przemocy dorosłych staje się ofiarą tej przemocy. Na podstawie wywiadów oraz analizy wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe wynika, że **16** dzieci żyje w rodzinach, gdzie występuje przemoc związana z alkoholizmem. Stwierdzono **2** przypadki przemocy wobec osób starszych. W rodzinach tych występuje przemoc psychiczna. Nie odnotowano przypadku przemocy seksualnej.

Kurator sądowy sprawuje nadzór nad 4 rodzinami dotkniętymi problemem przemocy, gdzie podłożem przemocy jest naużywanie alkoholu.

Z ustaleń na podstawie wywiadów środowiskowych i spostrzeżeń pracowników socjalnych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Lipianach w 2010 roku zjawisko przemocy ustalono w 2 przypadkach, które zostały skierowane do Sądu. Zjawisko przemocy jest dość częste, szczególnie skierowana jest ona w stosunku do kobiet, ale również często przemoc jest zatajana przez ofiary lub też bagatelizowana. Rodziny dotknięte przemocą są bardzo niechętnie do rozpoczęcia procedury „Niebieskiej Karty”.

Przemoc w rodzinie od wielu lat jest traktowane jako ważny problem, mimo że w relacjach międzyludzkich istniał on od zawsze. O przemocy w rodzinie mówiono niewiele, jakby nie postrzegając jej jako poważnego zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny. Takiego, które

prowadzi do poważnych naruszeń norm moralnych i prawnych, tragicznych skutków psychologicznych a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń czy zabójstw.

Analizując powyższe problem przemocy występuje na terenie Gminy Lipiany i wymaga podjęcia szerokiego, zorganizowanego i zaplanowanego na wiele lat programu przeciwdziałania. Zmniejszenie rozmiarów przemocy w rodzinach i pomaganie ofiarom jest nadrzędnym celem, który powinien łączyć działania różnych instytucji i organizacji.

IV. Adresaci programu

- Ofiary przemocy w rodzinie (dzieci, współmałżonkowie, partnerzy, osoby starsze, niepełnosprawne),
- Sprawcy przemocy w rodzinie,
- Przedstawiciele instytucji i służb zobowiązanych do udzielania pomocy w sytuacji przemocy,
- Społeczność lokalna – mieszkańcy Gminy Lipiany.

V. Cel główny programu

Ograniczenie zjawiska oraz skutków przemocy w rodzinie w Gminie Lipiany poprzez stworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób zagrożonych bądź uwikłanych w zjawisko przemocy.

VI. Cele szczegółowe programu

1. Działalność Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, w składzie:

- Kierownik i pracownicy socjalni Ośrodka Pomocy Społecznej w Lipianach,
- przedstawiciel Komendy Powiatowej Policji w Pyrzycach,
- przedstawiciel Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Pedagog Szkolny,
- Kurator Sądowy,
- przedstawiciel Służby Zdrowia,

2. Udzielanie pomocy, wsparcia osobom, rodzinom doświadczającym przemocy lub będącymi jej świadkami.

Udzielanie pomocy, wsparcia osobom, rodzinom dotkniętym przemocą, w dotychczasowym miejscu zamieszkania lub pobytu. Poradnictwo socjalne, medyczne, psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne, prawne, praca socjalna, aktywizacja zawodowa, interwencja kryzysowa, grupy wsparcia i realizacja systemu „Niebieskiej karty”.

Ośłona socjalna stanowi nieodłączny element strategii udzielania pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie. Zła sytuacja ekonomiczna, brak pracy, mieszkania, a także sił, umiejętności i wiedzy niezbędnej w pokonywaniu problemów socjalno – bytowych wymaga konsultacji i pomocy socjalnej w skutecznym wydostaniu się z kręgu przemocy.

Udzielanie różnorodnych form wsparcia socjalnego sprzyja przywróceniu poczucia bezpieczeństwa i tworzeniu warunków do przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których osoby uwikłane w przemoc domową nie mogą pokonać wykorzystując własne środki i możliwości, zapobiega ich marginalizacji i odrzuceniu.

3. Zapewnienie schronienia osobom zmuszonym do opuszczenia swojego miejsca zamieszkania poprzez współpracę z instytucjami prowadzącymi hostele, domy samotnej matki.

4. Odizolowanie sprawców przemocy od osoby, rodziny doznającej przemocy.
Ochrona przed dalszym krzywdzeniem przez sprawcę, odseparowanie sprawcy przemocy od ofiary, zakaz kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną. Realizowane przez policję, prokuraturę, sąd.

5. Usprawnienie i przyspieszenie przepływu informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami zajmującymi się problemem przemocy oraz ujednolicenie procedur postępowania. Wypracowanie jednolitych procedur postępowania w przypadku stwierdzenia lub podejrzenia przemocy w rodzinie dla wszystkich instytucji i organizacji zajmujących się tym problemem na terenie Gminy Lipiany.

Zadanie zostanie zrealizowane poprzez określenie jasnych zasad reagowania i postępowania w przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie dla wszystkich instytucji i organizacji na terenie Gminy Lipiany.

- 6. Specjalistyczne szkolenia dla: pracowników socjalnych, pracowników służby zdrowia, członków gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, dzielnicowych w zakresie świadczenia pomocy ofiarom przemocy domowej, i innych (jak udzielać wsparcia, w jaki sposób kierować ofiarę przemocy do różnych instytucji, wzmacnianie konsekwentnych zachowań i postaw).**
- 7. Systematyczna edukacja społeczności Gminy Lipiany poprzez lokalne media, która ma przede wszystkim na celu odkłamanie mitów i stereotypów utrudniających pomaganiu, a także pokazywanie możliwości udzielenia pomocy i pozytywnych przykładów wyjścia z sytuacji przemocy. Drukowanie ulotek, zakup broszur, zamieszczanie w lokalnej prasie stałych informacji, gdzie można szukać pomocy, itp.**
- 8. Kierowanie osób do Punktu Interwencji Kryzysowej w Pyrzycach, gdzie będą mogli korzystać z pomocy psychologicznej, terapeutycznej i prawnej.**
- 9. Ochrona osób w podeszłym wieku oraz osób niepełnosprawnych przed przemocą domową.**
- 10. Wszelkie inne poczynania mogące przyczynić się do powstrzymywania przemocy w rodzinie, a nie ujęte w niniejszym programie.**

VII. Partnerzy programu

Instytucje, organizacje, służby i środowiska zaproszone do programu:

- Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipianach,
- Komenda Powiatowa Policji w Pyrzycach,
- Powiatowe Centrum Pomocy w Pyrzycach,
- Straż Międzygminna,
- Sąd (kuratorzy zawodowi i społeczni),
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- przedszkola, szkoły,
- inne placówki (np. dom dziecka),
- ochrona zdrowia,
- organizacje pozarządowe (pomocowe),

- kościoły,
- media.

VIII. Ewaluacja i monitoring

Program będzie podlegał ewaluacji w oparciu o dane zebrane przez zespół podczas monitoringu. Odpowiedzialny za całościowe monitorowanie programu będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipianach.

Ewaluacja projektu powinna dostarczyć odpowiedzi, jaka jest trafność, skuteczność, użyteczność i efektywność programu. Powinna określić, czy cele projektu są odpowiednie w stosunku do ewoluujących potrzeb. Do jakiego stopnia oddziaływanie projektu przyczyniło się do osiągnięcia celu głównego, celów szczegółowych i czy odpowiada potrzebom odbiorców programu oraz w jakim zakresie można oczekiwać, że pozytywne zmiany będą trwać po zakończeniu projektu.

IX. Źródła finansowania

Źródłem finansowania zadań gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie będą środki finansowe z budżetu gminy, dotacje celowe oraz wykorzystywane będą środki pozabudżetowe pozyskiwane z innych źródeł.

X. Przewidywane efekty realizacji programu

1. Zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie.
2. Zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania w sprawy przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
3. Pogłębienie wiedzy społeczeństwa o zjawisku przemocy w rodzinie i sposobach radzenie sobie z tym problemem.
4. Zmniejszenie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie.
5. Wzrost liczby osób profesjonalnie pomagających ofiarom przemocy w rodzinie.
6. Stworzenie standardów „najlepszych praktyk” we wsparciu rodzin, w których występuje przemoc.

XI. Schemat gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Lipianach

